

mittimus, ne propositum præsentis opellæ in re domestica insolita prolixitate transgrediamur. Illas fideliter retulimus N. 8. 2. h. t. Exemplum autem sibi datum à S. Thoma perdiscent ex hæcenus dictis Domini Adversarii, quod non debeant in suis scriptis plurima velut ex tripode contra status spirituales Ecclesiæ Catholicæ definire, & definitionis suæ nullam rationem reddere; vel si reddant, eam ex moribus quorundam hos status profitentium emendicare, quemadmodum solemnè habent: sed vero systemate Cœtus

Fidelium ex functionibus pragmaticis à Christo in Evangelio positis sine præjudiciis comparato, tum demum videre, si quidquam in iis, quæ Romana Ecclesiæ, sive in materia fidei, sive morum approbavit, ex ratione ab hoc fonte petita reprehensibile sit. Si enim ex moribus multorum Christianorum hæc nota ætate, qua omnia præter avitam pietatem ad summa vix non perducuntur, dijudicanda esset Christianæ Religionis innocentia & veritas, sinendo præsentem materiam Christianus esse desisterem.

TITULUS XXXV.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Præsentis Titulus equidem ea solum complectitur, quæ Regulares sive Monachos, sive Canonicos in specie concernunt: qua propter & de statu Monachorum & Canonicorum Regularium inscribitur; quæ Rubrica satis indicat, eundem esse generalioris tituli de Regularibus, & transseuntibus ad Religionem determinativum. Cum vero præcedentis, & hujus, sicut & tituli 33. libri V. de Privilegiis & excessibus Privilegiatorum occasione, constituerimus dare Lectori benevolo justam, quantum pro modulo nostro valemus, notitiam tam de Monachorum, quam Clericorum Congregationibus, eorumque Privilegiis; absolute de Monasticis Institutis tractatu, de Clericorum & Canonicorum Regularium Congregationibus impræsentiarum agemus, de Privilegiis utrorumque titulo citato libri quinti tractatum instituturi.

§. I.

De Clericis & Canonicis Regularibus.

NE tamen in limine ipso offendamus, Lectorique confusam ideam ingeramus, probe notandum censuimus

distinctionem inter Collegia Clericorum, quæ in unum coalescunt, nec tamen vitam communem agunt; cuiusmodi hodie sunt Capitala Cathedralium & Collegiarum Ecclesiarum; & inter illa, in quibus vita communis agitur, qualia sunt, quæ hodie vocantur Congregationes Clericorum & Canonicorum Regularium. Vita vero communis à non communi in hoc præcipue feceruntur, quod illi, qui priorem profitentur, è penu communi alantur & vestiuntur, seu non habeant in particulari sibi assignatam portionem proventuum, ex quibus sibi pro arbitrio victum & vestitum comparare valeant; quales fuerunt primigenii Canonici Cathedralis sub Regula Chrodogangi vel Aquisgranensis viventes, & usque in hodiernam diem Clerici & Canonici Regulares. Illi vero, qui posteriorem agunt, proventus suos speciales nanciscantur, quorum œconomia necessitatibus suis providere possint. Quales sunt moderni Canonici Cathedralis, & Collegiales. Patet vero ex terminis, quod quamvis vita communis hujuscemodi Congregationum exigat abdicacionem proprietatis tum rerum externarum, tum volun-

voluntatis, & castitatis custodiam; nihilominus non exigere ex natura sua, ut votis Deo factis ista stabiliantur. In decursu enim præsentis materiæ videbimus, Canonicos à S. Augustino in Africa constitutos, communem vitam agentes, votis enumeratis non fuisse adstrictos; quamvis castitatem ob susceptos sacros Ordines, abdicacionem proprii ob ipsam vitæ communis possessionem, sicut & obedientiam ob eandem rationem servare debuissent. Patet vero non minus, tria hæc à Clericalibus Congregationibus solemniter voveri posse; & hinc ortum habent diversi illi Clericorum status, qui ab initio Ecclesiæ usque ad moderna tempora floruerunt, in quibus Clerici primitivi ex communi penu Ecclesiæ sportulas, per dispensacionem Episcopi quidem accipiebant, sed communi domo mensaque non utebantur. Sub Augustini vero Institutis Sæc. V. militantes ita communi domo ac mensa utebantur, ut abdicacione omnis proprii ipsis imponeretur. At Clerici sub Regula Chrodogangi & Aquisgranensi communiter viventes, ad hanc abdicacionem non adgebantur Sæculo VIII. & IX. E contra, dum eorum collapsa disciplina Sæculo XI. restitueretur, ad expressam trium votorum emissionem adgebantur. Clerus vero Sæcularis tam Cathedralis, quam reliquus tam à communi mensa, ac domo, quam à dispensacione Episcoporum separatus, vitium stabiles sustentacionis fundos acquireret. De quibus, sicut & de militarium Ordinum præclarissimis institutis ordine chronologico jam agendum.

3. Quemadmodum grassantibus persecucionibus nulla poterat esse Monachorum, vel sacrarum Virginum, ita nec Clericorum in communi viventium Congregatio.

Non enim usque adeo desipiebant Rectores Ecclesiarum, inquit Thomassinus, ut florem delibatum Christianæ Ecclesiæ unum in locum colligerent, objicerent

que infidelium grassacioni. In ea siquidem Monasteria sive Collegia illico deservisset Principum furor; nec tacuisset hiltoria ruinas & clades dissipatarum hujusmodi Congregationum. Non tamen negamus Christum communem cum Apostolis suis vitam initialle, duxisseque, eadem cum ipsis mensa, domoque; & contubernio usum; Apostolos quoque & discipulos ejus, postquam ille in cœlos revolavit, communis vitæ vinculo copulatos venturis Sæculis præluxisse; sed id factum est solum Jerosolymis, & modico tempore, nec poterat dici stricta Clericalis vel Monachalis Congregatio, ut Titulo præcedenti jam advertimus; cum, teste S. Luca in Actis Apostolorum, non Clerum dumtaxat, sed Fideles etiam Laicos, & conjugatos, & mulierculas, puerosque & innuptas puellas complecteretur, qui communi mensa certe non accumbabant, nec sub eodem tecto morabantur.

4. Itaque primis Ecclesiæ Sæculis Clerus mediam quodammodo vitam inter modernum Clerum secularem & regularem ducebat.

Imprimis enim ex dictis libro primo Titulus de officio Archidiaconi, & Archipresbyteri constat, Clerum Cathedralium Ecclesiarum Collegium, seu, ut nunc dicimus, Capitulum, cum suo Episcopo constituisse, cuius consilio, opaque Ecclesiam ille vice Diocesim gubernabat: unde in Concilio œcumenico Ephesino plures existant Cyrilli Alexandrini Episcopi Epistolæ scriptæ ad Presbyteros & Diaconos, id est, ad Clerum sive Capitulum Alexandrinæ Civitatis. Et ipsa Synodus Ephesina scribit Presbyteris, œconomis, aliisque Clericis Constantinopolitanis, &c. Patet etiam ex ibidem dictis, quod ruri subinde degerent plures Presbyteri sub inspectione Senioris vel Choræpiscopi Plebem rusticam verbo divino pascentes. Hic tamen Clerus Cathedralis non utebatur communi mensa vel domo;

fed separatim vivebat, uti vidimus hoc libro Titulo 2. de *Cobabitatione Clericorum & mulierum*, ubi annotavimus, à Concilio Nicæno veritum fuisse Episcopis, Presbyteris, & aliis Clericis, ne subintroductas haberent fœminas; tales enim habere non potuissent, si in Congregatione aliqua communem vitam duxissent. Vidimus præterea in Titulo de Præbendis eodem hoc libro, eosdem Clericos five Cathedralis, five Rurales non habuisse partiales aliquos fundos suæ sustentationis, quorum dispositio ad illos pertinere, quemadmodum nunc habent Canonici alique Beneficiati, sed ab Episcopo ex communibus proventibus Ecclesiæ unicuique, prout opus habebat, distributum fuisse: unde & à S. Cypriano *Fratres sportulantes* vocati sunt. Ex quo patet, eos mediam vivendi rationem inter modernum Clerum sæcularem, & regularem inivisse.

5. Sæculo V. Sanctus Augustinus primus Clericorum Congregationes instituit.

Eundem S. Patrem Monachorum primum, deinde Clericorum Regularium Patrem fuisse colligitur ex Possidio Calamensi Episcopo in ejus vita. De primo enim ita scribit c. 5. *Factus Presbyter Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei Servis vivere cepit secundum modum & Regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.* Secundum vero eruitur ex eisdem S. Patris sermone 49. de diversis, ubi ita disserit: *Dedit mihi Valerius hortum illum, in quo nunc est Monasterium.* Pervenit ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusve venientibus five transeuntibus; quod si non fecisset, Episcopus inhumanus diceret. Si autem consuetudo ista in Monasterio permixta esset, indecens esset. Et ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum Monasterium Clericorum. Ex quo patet, distinctum fuisse Monasterium Monacho-

rum à Monasterio Clericorum S. Augustini. Quod autem hi Clerici in perfecta communitate, hoc est, sine proprio vixerint, ex sermone 50. eruitur, ubi ait: *Modo quia placuit illis hæc socialis vita, quisquis cum hypocritis vixerit, quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed delebo illum de Tabula Clericorum.* Statuisse præterea S. Augustinum nullum ordinare Clericum, qui non profiteretur communem eam vitam, quam instituerat, in præcitato sermone 49. fatetur, dicens: *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere à proposito, recte illi tollerem Clericatum, quia deseret sanctæ societatis promissum, & captum propositum.* Et infra: *Professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem: si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.* Ex quo patet, Clericos illos professione se se ad hoc vitæ genus obstringere debuisse, in quo cum paupertas, castitas, & obedientia colebantur, ad hæc tria se implicite obligasse. Eundem vero S. Patrem primum esse Fundatorem Congregationis Clericorum puræ & impermixtæ ex eo eruitur, quod ante ipsum Eusebius Vercellensis in Occidente, Basilius item, & S. Epiphanius in Oriente pura & impermixta Clericorum Seminaria haud instituerint; sed in Cathedralibus suis Ecclesiis Clericatum cum Monachicæ vitæ & austeritatis toto rigore copulaverint. De Eusebio siquidem testatur S. Ambrosius: *In Ecclesia Vercellensi duo pariter exigi videntur ab Episcopo: Monasterii continentia, & disciplina Ecclesiæ.* Hæc enim primus in Occidentis partibus diversa inter se (soli enim contemplationi & manuum labori, adeoque sibi tantum vacabant tum Monachi, Clerici vero animarum curæ) Eusebius S. Memoria conjunxit, ut & in Civitate pos-

itus

itus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regebat jejuniis sobrietate. Ep. 82. Et infra: *Eusebius prior levavit vexillum confessionis.* Hæc patientia in S. Eusebio Monasterii coaluit usu, & durioris observationis consuetudine hausit laborum tolerantiam. Cujus rigoris nec S. Augustinus, nec S. Possidius ullibi meminere, dum de suis Congregationibus verba faciunt, solam communem vitam & paupertatis professionem commemorantes. Quod S. Basilius attinet, memorat ille quidem alicubi Canonicos in Cœnobio degentes: sed de Cœnobii illis sermo est, seu de Monachis communem adgregatis ad vitam, cum ceteri Monachi soli, & alii ab aliis disjuncti agent. Unde & in Constitutionibus Monasticis de his verba facit S. Pater, ubi & duas has Monachorum species diligenter secernit, & utriusque præceptiones longe pulcherrime accommodat. *Constit. Monasti. c. 18.* Illos autem vocat *Canonicos*, tamquam diligentissimos Regule, quæ Canon dicitur, discipulos. Disciplinam & mores Ecclesiæ Catholicæ sui ævi elegantissime expressit Epiphanius in eo, quem edidit, tractatu de *expositione Fidei Catholice*. Docet porro Subdiaconatum & quoslibet sacros Ordines iis demum conferri solitos, qui virginitatem coluissent, & integritatem carnis, vel certe *Monachis*, vel certe iis, qui superflite conjuge, vel extincta, continentiam servarent. Ex quo colligitur, id in more fuisse Orientalibus in Ecclesiis, ut sanctissimi quique Monachi Monasteriis abducerentur suis, & ad Ordines sacros dignitateque Cleri attollerentur. Præterea, quod nulla ævo Epiphanius Clericorum fuerint Collegia; si enim existissent, ea certe Epiphanius silentio haud præterivisset.

6. Pulcherrimum hoc S. Augustini Institutum in Africa equidem magno zelo propagatum fuit: an autem alias Regionem pervaserit incertum est; quin, non

diu in Africa perseverasse, verosimillimum.

Possidium Sanctumque Alipium Augustini in Africa Collegas ad imitationem ejusdem Clericorum Seminaria & Monachorum Monasteria in suis Diocæssibus erexisse historica produnt monumenta. Ad Alipium scribens S. Paulinus hæc habet: *Nostri salutentur invicem obsequiis, & in Clero sanctitatis tuæ Comites, & in Monasteriis fidei & virtutis tuæ amulatores.* Nam etsi in populis, & supra populum agas, tamen abdicatione sæculi, ac repulsa carnis & sanguinis, desertum tibi ipse fecisti, secretus à multis, vocatus in paucis.

Quantum ad secundum membrum, quamvis & in Hispania & in Gallia occurrant Seminariorum Clericalium exempla, ea tamen ab Augustinianis in Africa Collegiis erant oppido diversa; vel enim ex Clero Cathedrali, communi mensa domoque non utente, sed ex Canone, seu ex relictibus Ecclesiæ individuas sportulas reportante, constabantur: vel gratia juventutis in Clerum erudiendæ aptandæque erant creata; qualia memorantur in Hispania à Concilio Toletano VI. vel ex Clericis constabant, qui in eodem cum Episcopo conclavi versantes morum ejus integritatis, ac imprimis castitatis illibata erant speculatores, testes, ac ab obtræctionibus turbæ vindices; quos si forte infirmitas aut ætatis gravitas in conclavi Episcopi manere non sineret, eandem societatem relinquere possent, ac separatim vivere cum aliquibus vitæ suæ relictibus; uti habet idem Toletanum Concilium, & in Gallia Concilium Turonense 2. Can. 12. quos Clericos Synellos dictos, iisque Episcopos tum Orientis, tum Occidentis usos fuisse probavimus lib. 1. Tit. 25. N. 11. vel denique sacri hîi Conventus ex Episcopis & Monachis constitebantur, quem vivendi modum in Angliam, hortante S. Gregorio hæc ætate invexit S. Augustinus Anglo-

rum

rum Episcopus, cui Sanctissimus Pontifex in optione reliquit, ut Clerum in majoribus Ordinibus constitutum vel Monasterii disciplina, in qua institutus ipse fuerat, imbueret, vel nascentis primum Ecclesie mores amularetur, id quod in Africa fecit Augustinus. Verba ejus apud Bedam libro 1. c. 27. sic sonant: *Mus Sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis in præcepto tradere, ut in omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones, &c. Sed quia fraternitas tua Monasterii regulis erudita seorsim fieri non debet à Clericis suis in Ecclesia Anglorum, hanc debet conversationem institueri, quæ initio nascentis Ecclesie fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Si qui vero sunt Clerici extra sacros Ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere.* Quo insigni testimonio Summi Pontificis manifeste edocemur, vitam communem Clericorum in Ecclesia Occidentali in more non fuisse his sæculis, quamvis non negemus eam subinde in quibusdam Hispaniæ Gallique Diocæsisbus excitatam fuisse, ut testatur Thomassinus ex S. Gregorio Turonensi hist. libro 10. ubi de Euphronio suo antecessore ait: *Hic instituit mensam Canonicorum.* Sed ipsa hæc vita Monachismum spirabat; & in Anglia quidem ita rem se habuisse ex Ven. Beda L. 4. c. 27. discimus, ubi ait: *Siquidem in temporibus antiquis in insula Lindisfarnensium Episcopus cum Clero, & Abbas solebat manere cum Monachis, qui tamen & ipsi ad curam Episcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan, qui primus ejus loci Episcopus fuit, cum Monachis illius, & ipse Monachus adveniens, Monachicam in eo conversationem instituit, quomodo & prius B. Pater Augustinus in Cantia fecisse noscitur, scribente ei Reverendissimo Papa Grego-*

rio id quod supra posuimus. Et in vita S. Guntheri c. 16. *Una eademque habitatio utroque simul tenet, &c. omnes loci ipsius Antistites usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut, regente Monasterio Abbate, omnes Presbyteri, Diaconi, Cantores, Lectores, ceterique Gradus Ecclesiastici Monachicam per omnia cum Episcopo regulam servent.* Nimirum S. Benedicti.

Quod tertium membrum attinet, nullum fere dubium, quod Wandalorum inundatio & diutina infestatio, quæ post fata S. Augustini contigit, præclaram spem intercepit propagandæ latius diutiusque purioris Ecclesiarum disciplinæ. An vero S. Augustini institutum per Gelasium I. ad finem sæculi V. Europæ invecum, & Romæ in Lateranensi Basilica excultum, ac inde in alias regiones usque ad moderna tempora propagatum fuerit? quæstio est, quæ superioribus annis magnopere collisit viros doctissimos sacerrimorum Ordinum Benedictinorum, & Canonicorum Regularium S. P. Augustini in Germania, de præcedentia ex Titulo antiquitatis contendentes. Affirmant idipsum Canonici Regulares, suamque sententiam muniant approbatione Pii IV. in Bulla in favorem suum contra Monachos Benedictinos Cassinenses expedita Romæ 18. Jan. 1564. atque ex eo, quod ejusdem narrationis veritas Brevariario Canonicorum Regularium Lateranensium à Pio V. approbato inserta reperitur. Negant vero pernegantque Patres Benedictini, contenduntque S. Benedictam, postquam constructo Cassinensi Monasterio interfuerat Lateranensi Concilio sive Romano A. 530. à Bonifacio II. vocatum, & exoratum, Monachorum colonias instruxisse omnis urbis Ecclesias, & inter illas Lateranensem incoluisse, postea vero illi præfuisse ex discipulis suis Abbatem Valentinianum tempore S. Gregorii M. vita sancte functum. Id quod confirmant ex lib. 2. dial. ejusdem Summi

Pon-

Pontificis, ubi in principio ait: *Hujus (S. Benedicti) ego omnia gesta non didici, sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis ejus referentibus agnovi, Constantino scilicet, Reverendissimo valde Viro, qui ei in Monasterio (Cassinensi) regimine successit, Valentiano quoque, qui annis multis Lateranensi Monasterio præfuit.* Quam Lateranensem Ecclesiam juxta Mabill. in apologia tenuisse Ordinem Benedictinum asserunt annis 500. seu usque circa medium sæculi XI. ubi ajunt Lateranensi Ecclesie Clericos Lucenses sub Regula Chrodogangi vel Aquiligranensi vitam communem profitentes ab Alexandro II. invecos fuisse; eosque ibi perdurasse usque ad Bonifacii VIII. An. 1294. in Papam electi tempora: nec tamen Benedictinos eliminatos, cum Innocentius II. An. 1130. electus Pontifex Benedictinum Lateranensis asseratur à Baronio ex monumento in Archivo tituli S. Praxedis accepto. Bonifacium deinde VIII. tandem Canonicos sæculares in eam Ecclesiam invecos. At Eugenium IV. electum An. 1431. in eandem reintrodusse Canonicos Regulares, autore Jacobo de Bergamo Ordinis Prædicatorum A. 1400. institutos, Frisonarios, ac Frigionarios dictos, vagos primum, ac sub multiplici habitu forma sæpius immutata, Canonicos Regularibus tandem deputatos, & consequenter, qui modo dicuntur Lateranenses, à Frigionariis non differre, ex variis authoribus adstruere conatur. Quos An. 1447. Canonicis Sæcularibus locum rursum cedere coactos asserunt. Verum Paulum II. Papam electum An. 1464. Canonicos Regulares Sæcularibus immiscuisse, quos tamen Sixtus IV. An. 1471. electus rursus exisse jussit, & consequenter in Ecclesiam sibi assignatam, cui à pace nomen erat, se se recipere coactos, atque abinde se Canonicos Congregationis Lateranensis nominasse, ex iisdem perhibent. Qui primum sub Leone X. abjecto caputio & cappa

nigra cum suis Rochetis, sive camillis albis, & Birettis, Benedictinis id non curantibus, in Processionibus tanquam ultimi in Clero sæculari processerint, in suis tamen Monasteriis & Ecclesiis, ac per vias publicas captivum & nigram cappam adhuc deferentes ex Mail. Galelio. Hæc historice referre suscepti operis postulabat ratio, criticæ vero dicere me prohibet tum sacre Congregationis interdictum, annis superioribus emanatum, quo vetatur ne quis ad alteram opinionem quocumque prætextu ventilandam, vel minimam lucubrationem ad scripturam quecumque in lucem deinceps emittere presumat, tum profunda mea erga utrumque sacerrimum Ordinem veneratio. Quem momenta utriusque partis expendere curiositas invaderet, legat pro parte Canonicorum Lateranensium S. P. Augustini Commentarilam in ejusdem Regulam, alioque, pro parte vero Benedictinorum Dogmiffimum Mabilionium in Apologia pro Benedictinis, & Benedicti Stolte tractatum historico-juridicum de hac materia, &c.

7. Iisdem sæculis VI. & VII. Clerum Capitularem in Ecclesia Græca Constantinopoli & in aliis Ecclesiis Cathedralibus existisse certum est; qui tamen eam vivendi rationem, quam modo in Ecclesia Latina profitentur Clerici vel Canonici Regulares, non adoptavit.

Prima pars constat ex Novell. 3. 6. & 15. Justiniani, ubi in Constantinopolitana majori Ecclesia enumerantur Presbyteri 60. Diaconi 140. Diaconisse 40. Subdiaconi 90. Lectores 100. atque ita Clerici 425. per quos in Ecclesia majori, atque in aliis divina celebrabantur Officia Item ex Synodo Trullana Can. 16. quo novo munire vigore Novella Justiniani & consuetudo non parcaurum, nec ignobilium Ecclesiarum, ubi plures essent quam septem Diaconi.

Secunda vero pars ex ipsa Ecclesie Orientalis disciplina, qua Clero connubia

bia permittebantur, in apicium ponitur, de qua jam alibi verba fecimus. Nec credendum est Diaconissas Clero in eadem domo & mensa commixtas fuisse. Ex facultatibus itaque Ecclesie portiones & distributiones vicitim trahebant illi Capitulares. Unde in Constitutione Heraclii Imperatoris legimus: *Ad eo quidem, ut inde diarium quantitas, que ipsis (Clericis Cathedralibus) datur, magno opere excreseat.*

8. Sæculo VIII. Clerus in Occidente in unam societatem, communemque vitam sub certa Regula congregari cœpit.

Hujus vitæ Regulæque sub Pipino Francorum Rege in Gallis Author fuit Chrodogangus Metensis Episcopus, de quo Paulus Diaconus in fragmento de Metensibus Episcopis (apud Dulchenium historice Episcopus Tomo 2.) testatur: *Vir egregius, & omnibus præconis offerendus Chrodogangus Antistes — Clerum adunavit, & ad instar Cenobii intra claustrorum septa conversari fecit, normamque eis instituit, qualiter in Ecclesia militare deberent.* — Ipsumque Clerum abundanter lege divina, humanaque imbutum Cantilena, morem atque Ordinem Romanæ Ecclesie servare præcepit. Quod usque ad id tempus in Metensi Ecclesia factum minime fuit. Hanc Regulam ex Veteri MSS. Vaticana Bibliotheca cum Andegavensi & Fisanensi collato edidit P. Labbeus Tomo 8. Conciliorum. Triginta quatuor dumtaxat constat capitibus, & sincera est procul dubio Chrodogangi Regula; in spicilegio Lucae Dacherii 86. capitibus constat, sed hæc ab Anonymo interpolata est, afflatus ex Concilio Aquigranensi plurimis additamentis. Cæterum hanc Regulam ex Saceris Canonibus, atque magna ex parte ex Regula S. Benedicti contexit Chrodogangus. Notandum nihilominus, ante Chrodogangum Canonicam Religionem in Rhenensi Clero S. Rigobertum relictuisse, & eorum usus erarium commune

instituisse, ut testatur Flodoardus lib. 2. cap. 11. sed Regulam hic Rigobertus nullam dederat.

9. Quamquam autem solis Canonicis Metensibus data sit primum à Chrodogango hæc Regula; ab aliarum tamen Diocesum, quæ Regum Christianorum prebant imperio, Clericis octavo & nono Sæculo suscepta est, & servata nonnullis cum additionibus.

Propositio constabit ex dicendis.

10. Itaque sub Carolo M. seu Sæculo IX. præter Monachos duplicis generis capitula Canonicorum exsisterunt: nimirum alia, quæ sub Episcopis egerunt in Ecclesiis Cathedralibus; alia sub Abbatibus, ubi & vitæ communi, & Regulæ Canonicorum inservirent.

Hanc propositionem doctissimus Thomassinus tribus documentis ex Concilio Turonensi III. An. 813. roborat; Canone enim 23. dicitur: *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopis conversantur, consideravimus, ut in claustris habitantes simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius possint ad horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conversatione sua admoneri & edoceri: viduum ac vestimentum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione per diversa vagari cogantur. En Canonicos Episcopales. Canone sequenti delineantur Canonici, qui sub Abbatis imperio merebant: Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, sollicitè suis providantur Canonicis, ut habeant claustra & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur; horas Canonicas custodiant, vestium & vestiturum, juxta quod poterit, Abbas, habeant, quo facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis bene vivendo duces & prævii &c. Canone denique proximo describuntur Monachi Regulam S. Benedicti*

pro-

professi: *Monasteria Monachorum, in quibus non Regula Patris Benedicti conservabatur, &c. Distabant itaque hi Canonici hoc uno capitali discrimine, quod alii Episcopo, alii Abbati immediate subicerentur: illi civitatem vel domum ipsam Episcopalem incolerent; Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopis conversantur, &c. hi extra civitates, saltem extra Episcopales ædes, domicilia nacti sint.*

11. Verosimilimum autem est, hæc posteriorum Canonicorum Capitula quondam fuisse Monachorum Cœnobita sub Regulis S. Columbani, Cæsarii, Aureliani, Benedicti, aliorumque, qui relaxata discipline fibula cœperint Clericorum potius agere vitam, quam Monachorum, eo præsertim tempore, quo ea nomina indiscriminatim cepta sunt usurari: tandemque, cum Pipinus & Carolus M. aggressi sunt Ecclesiasticos Conventus omnes sanctiori vindicare formæ & discipline, optionem his factam esse alterutrius Regulæ sectandæ vel Chrodogangi, vel S. Benedicti, dum ab ea, quam essent complexi, tantillum ne deviant.

Hanc conjecturam idem doctus Thomassinus ex eodem Concilio Turonensi probat, cujus Can. 25. ita sonat: *Monasteria, in quibus Regula B. Benedicti penitus abolita negligitur, &c. aliqua sunt, in quibus pauci Monachi, qui prædicti Patris Regulam suis Abbatibus promissam habeant, quippe cum ipsi Abbates magis Canonicæ, quam Monachicæ inter suos conversari videntur.* 2. ex epistola Caroli M. ad Albinum tom. 1. Capitulum Baluz. in qua exprobat piissimus Imperator Monachis S. Martini sequentia: *Aliquando enim Monachos, aliquando Canonicos, aliquando neutrum vos esse dicebatis.* 3. ex Concilio Verno, ubi dicitur: *Placuit, ut in Monasterio sint sub Ordine Regulari, aut sub manu Episcopi sub Ordine Canonico. Eandem illis optio-*

Tom. II.

nis copiam fecit Carolus M. in Aquigranensi Capitulari: *Illi Clerici, inquiens, qui se fingunt habitu vel nomine Monachos, & non sunt, corrigendi omnimodis videntur, ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici.* Pergit Thomassinus, nec illud oscitanter expendendum est, parum hic anxios fuisse Imperatores & Conciliorum Præsules de vera & prima cujusque Monasterii origine detegenda: an ab exordio Monastica ibi vigerint instituta? Ubique assentiri videntur, præstabilis esse, ut boni habeantur Clerici, quam mali Monachi. Quibus ita prælitutis, nemo stupebit, si ad Clericorum quoque Conventus, & Monasteriorum, & Abbatum vocabula deluxerint.

12. Utriusque generis Canonici sub eadem Regula vel Chrodogangi, vel Aquigranensi vivebant.

Id constat ex Concilio Meldensi An. 845. Can. 53. *Ut Canonici in Civitate, vel Monasteriis, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & tam sani, quam infirmi Canonicæ vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia Canonica lectionibus & ceteris divinis institutionis instant officiis.* Id quod præscribit Regula Chrodogangi An. 780. in Concilio Aquigranensi, & in Moguntino An. 813. Clericis observanda præscripta, post quam, teste Ademaro An. 816. ad mandatum Ludovici Imperatoris Regula quædam, ex SS. PP. scriptis, per Amalarium Diaconum excerpta, in altero Concilio Aquigranensi approbata, data est Canonice observanda; & est eadem propemodum atque Regula Chrodogangi, ipsissima enim verba Regule Chrodogangi Concilio isti Aquigranensi à cap. 115. usque ad cap. 125. inserta reperiuntur.

13. Neutri hi Canonici voto paupertatis erant adstricti per Regulam Chrodogangi, aut illam Aquigranensem; adeoque non fuerunt Canonici proprie Regulares.

Aa

Pi-

Primum partem evincunt ipsa verba Regulae cap. 32. ubi statuitur: *Ut si aliquis uni Sacerdoti pro Missa sua, vel pro Confessione, aut pro infirmitate, seu pro quolibet charo suo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in elemosynam dare voluerit, hoc Sacerdos à tribuente accipiat, & inde quod voluerit faciat.* Itemque capite 31. *Ut qui in Congregationem Canoniorum recipi voluerit, facultates suas Ecclesiae S. Pauli solemniter donationis instrumento tradat, facta tamen, si voluerit, precaria, ut quamdiu vixerit, usum fructum percipiat.* Quae capita in Regula Aquigranensi reperiuntur excerpta l. mox citato. Unde juxta additionem 3. ad Capitularia cap. 112. Canonici Beneficia Ecclesiastica habere poterant, sed tum nulla stipendia ex communi Congregationis arario recipiebant. Et ex cap. 113. ejusdem additionis non tenebantur se Patrimonio abdicare, sed in illo casu pariter nullo stipendio donabantur. Ex quibus etiam patet, tum, quemadmodum nunc Canonicos Regulares, ex illis quoque Canonicis alios inseruisse choro, alios curae animarum. Saeculo enim IX. omnes Clerici Canoniorum Regulae subditi fuerunt, & vitae communi, ubi possibile fuerat, in Ecclesia praesertim Gallicana, & Germanica.

Ex his patet secunda pars, moderni enim Canonici Regulares paupertatem solemniter voverunt.

14. Vita haec communis, quam Saeculo VIII. & IX. omnes pene Clerici profitebantur in Capitulis tum Cathedralibus, tum Abbatialibus, sequenti Saeculo paulatim definire cepit, donec plene aboleretur, in Capitulis vero sub cura Abbatum constitutis, pariter non amplius perseverat sub Regula Chrodogangi vel Aquigranensi.

Primum propositionis partem sufficienter jam exposuimus hoc libro Titulo V. de Praebendis N. 13. & seqq. & videri potest infra N. 19. testimonium Ivonis.

Secunda vero inde patet, quod modo non habeamus alios Canonicos praeter eos S. Augustini ac Praemonstratenses, tribus votis solemnibus adstrictos. Priores ajunt Patres Benedictini in Controversia superius N. 6. citata esse reliquias illorum posteriorum Saeculo XI. reformatorum, ac per omnes Occidentis Regionem longe lateque propagatorum, qui successive, abdicata Chrodogangi, aut alia Canonica Regula, Regulam S. Augustini pro Monialibus scriptam sibi adaptaverunt, Religiosam vitam per emissionem trium votorum amplectentes; illi vero legitimum sui per discipulos S. Augustini ininterruptamque propagationem ad moderna usque tempora pro virili tuerunt. De qua Controversia ventilanda jam omnibus supersedendum est, ut ibi annotavimus.

15. Communis Clericorum vita, à SS. Apostolis instituta, ac per S. Augustinum propagata, sub Carolo vero M. & Ludovico Pii Imperio restituta, decimo denique Saeculo collapsa, undecimo & sequentibus Saeculis Viris Religiosis ac sanctis agentibus florenter surrexit, ac propagata est per varias Congregationes.

Divinum hoc opus reformationis Canoniorum decreverant Nicolaus II. & Alexander II. Pontifices Max. An. 1059. & 1063. in Synodis Romanis de vita communi Clericorum Canonem edentes; quo quidem perfectam peculi abdicacionem Professoribus hujus vitae non imperarunt, sed suaserunt dumtaxat.

16. Primus itaque in Italia fuit B. Petrus de Honestis, peccatoris sibi nomen indens, qui ad votum horum Pontificum opus sanctae reformationis non tantum incepit in Ecclesia S. Mariae in Portu in agro Ravennate, ubi Canonicis, quibus praerat, scripsit Regulam tam ex SS. Patrum autoritate, quam Religiosorum Virorum exemplis, & morum honestate conceptam; verum etiam Canonicos ad abdicacionem omnisi proprii adstraxit.

Id

Id testatur Paschalis II. qui illam Regulam confirmavit 12. Kal. Januarii 1115. Quem qui confuderunt, inquit Nat. Alex. *hist. Eccl. Saec. 11. c. 7. Art. 7.* cum B. Petro Damiani, & Portuensis Constitutiones ab ipso editas, Regulam Damianam appellarent, fæde hallucinati sunt. Contra hunc errorem legendi Hieronymus Rubens *lib. 5. hist. Ravennat. & Bennotus lib. 2. hist. tripartita cap. 48.* Portuensis Ecclesiae Regulam in Ecclesiam Eugubinae intulit S. Ubaldo Canoniorum Regularium ibidem Prior, ac Eugubinus paulo post Episcopus. Eundem B. Petrum de Honestis æmulati sunt Canonici S. Frigidiani, Lucenses, Lateranenses, & Mortarienses S. Crucis Canonici, quae Ecclesiae celeberrimarum Congregationum capita progressu temporis evaserunt.

17. Saeculi XI. initio, adeoque uno Saeculo ante Congregationem Portuensem, celebris quoque erat Canonica Regula observantia Abbatia S. Rufi extra muros Avenionenses, quae ad Albigensum usque tempora stetit, quorum favore versa, Valentiam translata est An. 1210.

Hujus Monasterii Paschali II. Summo Pontifice Abbas erat S. Ollegarius, qui Barcinonensis postea Episcopus, ac deinde Archiepiscopus Tarraconensis, ac Legatus Apostolicus, Canoniorum Regularium Institutum in Hispaniam provexit. Vide Anselmum Havelburgensem *lib. 1. dial. c. 11.* Fundata est haec Congregatio ab Arnolde, Odiloue, Pontio, & Durando, zelosis Ecclesiae istius Cathedralis Canonicis, Benedicto I. Avenionensi Episcopo Abbatia S. Rufi eis donante An. 1030. ubi praenominati quatuor Canonici, vitae communi antiquorum Canoniorum sub Regula vel Chrodogangi vel Aquigranensi degentium, addiderunt promissionem trium Religionis votorum ad exemplum Monachorum: unde & *Regulares* coeperunt dici, teste Mabillonio in

Apol. fol. 14. ubi asserit eos non vixisse sub Regula S. Augustini.

18. Anno 1135. S. Gilbertus Sempringamensis Ordinem Canoniorum Regularium in Anglia renovavit, qui ab ipso eo in Regno Ordo Gilbertinorum, & Sempringamensis nuncupatus est.

Ejus elogium contexit Wilhelmus Neoburgensis suppar auctor *lib. 1. cap. 16.* ejusque spiritum à S. Bernardo probatum fuisse tradit. Ordinis vero ab eo conditi innocentiam à fædis calumnias, quibus impetebatur, vindicavit Wilhelmus Norvicensis Episcopus, ab Alexandro III. ad inquirendum in causa delegatus.

19. Ante Gilbertum, sed ad Saeculi XI. finem, Canoniorum Regularium Ordinem in Gallia restituit S. Ivo Carnotensis Episcopus.

Id testatur Sigebertus in *Chronico ad Annum 1078.* Vincentius Bellocensis in *speculo historiali*, & S. Antonius *Chronici parte 2. tit. 15. cap. 16.* Ecclesia S. Quintini, cujus tum erat Praepositus Ivo, illustre fuit sanctae reformationis seminarium. Neminem Clericorum à communi vita excepti, nec civilis, nec suburbanae Ecclesiae Presbyterum, prolatis Sanctorum Clementis, & Urbani Pontificum apochryphis decretalibus, asserit Ivo *ep. 213. Quid vero*, inquit, *communis vita in omnibus Ecclesiis pene defecit, tam civilibus, quam Diocesanis, non auctoritati, sed desuetudini & defectu adscribendum est, refrigescit caritate, quae omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quae non querit ea, quae Dei sunt, & propria, sed tantum quae propria.* Hunc Ivonem S. Augustini Regulam propagasse quidam ferunt, propterea dictum Canoniorum Regularium S. Augustini Reformatorem, ut sentit Lebeccius in *Chronico Mindensi*; alii vero eorumdem institutorem proflus esse contendunt: utriusque contradicit Thomassius, vultque Ivonem non S. Augustini, sed Sancti Quintini Regulae

Aa 2

lam

lam esse secutum. Nos à controversia hac odiosissima, iuxta moderationem superius initam, præcudinus.

20. Sæculi XII. initio Cœnobium Canoniarum Regularium Sancti Victoris ad muros Parisenses regia munificentia excitavit Ludovicus VI. Rex Christianissimus.

Primus ejusdem Cœnobii Abbas fuit Gilduinus vir Religione & Regule observantia spectatissimus. Regalis hæc Abbatia plurimarum aliarum parens & caput celeberrima Congregationis fuit: multosque peperit sanctimonia & doctrina insignes Viros, quorum aliquos Ecclesia illustriorum ornavit infulis dignitatum. Videantur Jacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinalis *hist. Occidentalis* cap. 24. Primæ hujus Congregationis Constitutiones existant MSS. in Bibliothecis Abbatiarum S. Victoris, & Genovevæ.

21. Hæc S. Genovevæ Abbatia, Victorinæ filia est. In Ecclesiam quippe S. Genovevæ, jubente Eugenio III. Pontifice Maximo, Sugerio Sandionysiano Abbate, ac Regni Ministro exequente, Canonici Regulares à Cœnobio S. Victoris selecti, loco Sæcularium introducti sunt An. 1148.

Inter Sæculares hos Canonicos erat unus nomine Wilhelmus, Collegis suis ob morum innocentiam, & studium vitæ Regularis exotus, quam introductis Victorianis Canonicis devote & alacriter professus est, ac in Virum Sanctissimum evasit. A Rege Waldemaro, filio S. Canuti Regis & Martyris, & Salomoe Roschildensi Episcopo in Daniam accessit, collapsam Canoniarum disciplinam in Efehli Insula prope Raschildam restituit, Abbas ab Episcopo creatus.

22. Anno 1120. novum Canoniarum Regularium Ordinem condidit S. Norbertus in Diececleso Laudunensis loco, qui Præmonstratus dicitur, in Vosago Sylva, quem ipsi Bartholomæus Episcopus Laudunensis concessit.

Sancti Norberti Institutum approbavit Callistus II. Honorius II. Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. Privilegiis donarunt, quæ in Bibliotheca Præmonstratensis sunt excusa. S. Augustini Regulam sectantur Canonici Regulares Præmonstratenses, Constitutiones auferas observant ex S. Norberti disciplina. Ex quibus primaria capita continentur lib. 4. Bibliothecæ Præmonstratensis. Unde Fr. Prædicatorum Constitutiones maxima ex parte derivatas esse, testatur Nat. Alex. Quorum Institutum fuisse æque Canoniarum ac illud Præmonstratensium defendit Graveson *hist. Eccl. Sæculo XIII. & XIV.*

23. Ex dictis in aprico est, Congregationes has Canoniarum Regularium Sæculo X. XI. & XII. à Viris Santissimis institutas, fuisse reformativas Congregationum Canoniarum vel S. Augustini, vel earum, quæ Sæculis VIII. & IX. sub Regalis Chrodogangi, aut Aquigranensis in communis ac Apostolicæ vitæ societatem collectæ sunt, (si illam Præmonstratensium noviter institutam excipias) ac infelici Sæculo X. cum Clero Sæculari, ac Monachis potiori ex parte ad laxiorem vitam degenerarunt.

Confirmatur vero ex eo, quod conecquere non poterat B. Petrus Damiani, quod Canonici peculium haberent; atque Regulam à Synodo Aquigranensi I. sub Ludovico Pio approbatam, cujus se auctoritate tuebantur, suggillavit, ejus proculdubio ignorans auctores & approbatores: Canonicos omnes in Congregatione viventes ad peculi abdicationem teneri, SS. Augustini, Hieronymi, & Prosperi, seu potius Juliani Pomerii testimoniis probare conatus est opusculo 24. *contra Canonicos proprietarios*. Eorum excusationem ex Regula petitam, non quidem S. Augustini, quam non profitebantur, sed Synodi Aquigranensis, refellit ibidem. Legendum præterea ejusdem

Jem S. Viri opus 27. de communi vita Canoniarum cap. 2. Cujus Viri imitatorum in Galliis fuisse S. Ivonem testatur Mabill. *Annal. Benedict.* Tom. 4. Et Numero precedenti vidimus, Canonicos in Dania reformatos fuisse à Wilhelmo Congregationis Victorinæ Presbytero. Clemens denique III. Pontifex Max. Canoniarum Regularem cum peculo morientem Christiana Sepultura privari præcepit cap. *Super quodam* h. t.

24. Reformatio vero Canoniarum in hoc præcipue consistebat, quod ad amissionem S. Augustini vitam instituerent, & consequenter nec Patrimonium, nec ulla bona quovis modo quaesita proprio nomine possiderent, aut peculium habere ullatenus possent: quam vitæ rationem profiteri debebant Clerici S. Patris Augustini (N. 5. h. t.), non vero Canonici sub Regula Chrodogangi, aut Aquigranensi militantes (N. 13. h. t.).

Canonicos Regulares Sæculo XI. & XII. professos fuisse Regulam S. Augustini ad Moniales olim scriptam, & Viris tum jam accommodatam, in qua legimus: *Et non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia: probat Natalis Alex. hist. Eccl. Sæc. XI. & XII. c. 7. Art. 7. N. 7. ex Bertholdo Presbytero ad An. 1095. scribente: Lutbolpium Tullensis Ecclesie Decanum in Monasterio à se condita Clericos secundum Regulam B. Augustini vivere professos congregasse: & Urbanum II. decreville, ut Clerici illius loci Regulam S. Augustini in perpetuum custodirent. Item ex Ivone Carnotensi, quem Beati Augustini Regulam Canonice suis tradidisse testari ait Canonicos Regulares S. Joannis in Valle Carnotensi, in literis associationis cum Monasterio S. Quintini Bellovacensis datis An. 1128. Verba literarum sunt: Cum igitur à longe retroactis temporibus, à visceribus Matris nostræ Ecclesie B. Quintini Bellovacensis suarimus spiritualiter propagati, &*

ab ipsa, tanquam à Fonte sacra, Religiosis fluentia Jumperimus per Venerabilem Patrem Ivonem, qui, cum floreret in eadem Ecclesia Religionis novella plantatio sub B. Augustini Regula, digne Omnipotenti Deo militans, Fratribus ibidem Deo servientibus præfuit. Quo loco vellicat sententiam Thomassini asserentis S. Ivonem Canonicos Regulares sub Regula S. Quintini, non Augustini instituisse, aut propagasse. Sed & solvit argumentum pro sententia Doctissimi Thomassini militans æque doctus Nat. Alexander, dum pergit: Hæc certe Regula est, cujus fit mentio in charta institutionis Canoniarum Regularium Sancti Quintini Bellovacensis in Ecclesia S. Georgii Trecentis à Philippo Episcopo A. 1055. in qua legitur: *Domno itaque Ivone Abbate Trevis in Capitulo B. Petri residente, hæc ratio approbata est ex utraque parte, ut Fratres S. Georgii à S. Petro sua teneant, à B. autem Quintino Regulam: in qua quidem si offenderint, illius sit Ecclesia aut aliquid in eis corrigere, aut aliquem ex eis transmutare. Certe in hac charta authentica legitur, Fratres S. Georgii à B. Quintino accepisse Regulam, non tamen B. Quintini Regulam. Literæ autem associationis Canoniarum S. Joannis in valle Carnotensi mox relate hanc dicunt fuisse Regulam S. Augustini. Regulam S. Augustini viris accommodatam commentario illustravit Hugo à S. Victore: quod argumento est Canonicos Regulares Congregationis Victorinæ hanc Regulam fuisse professos. Idem probant primæ Constitutiones MSS. quæ ad S. Genovevam asservantur capde susceptione Novitiorum, ubi Abbas Novitium alloquitur dicens: *Frater, reddis te Deo ad servendum ei in societate & obedientia Congregationis hujus, & ad tenendam vitam Canonicam secundum Regulam B. Augustini, & Constitutiones hujus loci, quæ vel jam in presenti instituta sunt, vel post hæc, Domino au-**

niente, instituentur sunt? Respondet: Reddo. Ex quo illustri loco patet 1. Clericos seu Canonicos Regulares his sæculis, saltem perloque (id quod etiam fatetur Apologus Benedictini) professos fuisse Regulam S. Augustini, quam etiam Canonici Præmonstratenses adoptarunt. 2. Eos, præter Regulam communem S. Augustini, diversas Constitutiones servandas spondisse, ut ex dictis elucescet animus advertenti. 3. Tribus votis Religionis obligatos fuisse.

25. Hi Canonici Regulares Parochiales Ecclesias regere poterant, salvo tamen Episcopi jure.

Id primum Sueffionensi Abbati concessum videtur ab Urbano II. ep. 18. ubi ait: *Ut igitur propositi vestri Ordinem, secundum B. Augustini Regulam commissi tibi Fratres tranquille valeant absque secularium tumultuum perturbationibus annuente Domino custodire; postulationi tue libenter annuimus, ut in Parochianis Ecclesiis, que ad vestrum Monasterium pertinent, Regulares vobis liceat Clausi vestri Clericos ordinare, qui & Ecclesiis ipsi Religiose serviant, & adjacentis populi Parochiam secundum timorem Dei, salvo Episcopi jure debito, sollicite procurare non negligant.* Et Concilium Pictaviense Præsentibus Paschalis II. Papæ Legatis An. 1100. celebratum Canone 9. statuit: *Ut Clericis Regularibus jussu Episcopi sui baptizare, prædicare, penitentiam dare, mortuos sepelire liceat.*

26. Iidem Canonici Regulares Parochii præpositi à suis Abbatibus amoveri ad nutum, & in Monasterium revocari poterant.

Id probat Epistola 95. Stephani Abbatis S. Genovevæ, postea Tornacensis Episcopi, qua Lucium III. rogat, ut Canonicos S. Joannis Sueffionensis adversus Abbatem, eos à Parochiis revocantem contumaces, reprimat. *Per obedientiam, inquit, inobedienter vivunt, nec Abbati revocanti respondere, nec corrigenti vo-*

lunt acquiescere, nec credere corripienti. Hujus nequitia suæ velamentum, & excusationis opponunt causam, auctoritatem Episcopi sui, qui contra sacram, quam professi sunt, disciplinam, armat eos & animat, ne Abbati suo reverentiam exhibeant, quam ei inter prima sue conversionis auspicia, coram Deo, & Sanctis ejus reliquis, tamquam Cælestis Reipublicæ jurati milites promiserunt. En originem differentiarum inter modernum Clerum Sæcularem & Regularem in vitæ ratione, & cura animarum; atque compendium omnium fere, quæ de utroque hucusque diximus. Vivebat primitivus Clerus non quidem communi domo, & mensa, sed communibus sportulis, ex communi Diocesis penu Ecclesiastica per Episcopum administrata; atque ex Cathedrali Ecclesia ad rurales pascendas mittebatur ad nutum Episcopi revocabilis. Ad communem mensam, domumque Sæculo IV. instituebatur à S. Augustino in Africa, quia ad Monachismum in Europa per Eusebium, in Asia per Basilium, ad curam animarum revocabili- ter mittendus; sed non omnis cepit verbum hoc, quin Sæculis insequentibus titulum stabilem in Beneficiis independentem à dispositione vel revocatione Episcopi sibi acquisivit. Iterum Sæculo VIII. & IX. quasi primitivam Ecclesiam superans in vita communi sub Regulis Chrodogangi & Aquisgranensi tum in Cathedralibus Ecclesiis sub Episcopis, tum in Collegiatis sub Monasteriis sub Abbatibus fere per totum Occidentem coadunatus est, Beneficia Ecclesiastica plurimis in locis revocabili- ter utque administrans. At, vita communis Sæculo X. fere deserta, aut saltem magnopere lapsa est. Restoruit equidem Sæculo XI. & XII. & quidem sub arctiori disciplina, zelo præstantissimorum Virorum, quos ex parte commemoravimus; at totus Clerus, & præsertim Cathedralis, eam non est amplexus; unde factum est, quod

Cl-

Clerus eandem vivendi rationem ample- xus, in Congregationes varias sectus fue- rit, à Capitulis Cathedralibus vitam com- munem amplius non colentibus distin- ctas, atque ad Monachismum magis ac- cedentes. Qui proinde ad curam anima- rum non assumebatur nisi in Beneficiis Abbatibus suis incorporatis, & quidem im- mediate à suis Abbatibus, salvis juribus Episcopalibus, ac revocabili- ter: quæ disciplina tam in Canonicis Regularibus, quam Monachis, curam animarum adeptis, in præsentem diem perseverat, eos- que in hoc puncto à Clericis Sæculari- bus principaliter fecernit.

27. Sæculo nihilominus XIII. Episcopi Canonicos Cathedralium suarum ad vitæ Regularis professionem compellere poterant.

Id ex cap. *Quoniam* à Gregorio IX. promulgato Tit. *de vita & honestate Clericorum*, compertum est. Quæ proculdubio Constitutione fretum Concilium Colonien- se An. 1260. vitam Regularem & communem in omnibus ejusdem Provin- ciæ Capitulis restituit Can. 7. Benedictus vero XII. Constitutione, quæ incipit *Ad decorem*, A. 1339. Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini æconomiam edixit.

28. Hoc quoque Sæculo Gerardus Magnus, Parisiensis Doctor, Ultrajecten- sis, & Aquisgranensis Canonicus, Beneficiis opibusque dimissis, Congregationem Fratrum vitæ communis Daventriæ instituit. Quod Institutum postea per Germaniam inferiorem late propagatum est.

Canonici Regulares non erant, sed Clerici nullo voto obligati. Bona si quæ habebant, in commune conferebant, cum in societatem admittebantur, jure- que illa repetendi, si è Congregatione illos exire contingeret, se in perpetuum abdicabant; labori manuum jungebant magisterium literarum humaniorum.

29. Sæculi XV. initio instituta est Congregatio Canonicorum Regularium S. Salvatoris Sylvæ-Lacus.

Nomen sumpsit hæc Congregatio ab Ecclesia S. Salvatoris dicata in Sylva illicum ad lacum Civitatis Senensis vicinum, quæ postea *Scopetinum* à vulgo appella- ta est ab unione Ecclesiæ S. Donati de Scopeto Florentiæ sitæ, quam Martinus V. ipsi adjunxit. Eiusdem Author est Stephanus Senensis Ordinis Eremitarum S. Augustini professor, qui, mutato habita auctoritate Pontificia, Canonicus Regularis effectus est. Congregationem illam confirmavit Gregorius XII. An. 1408. Regulam profiteritur S. Augustini.

30. Sæculo XVI. Ordo Clericorum Regularium Theatinorum à Joanne Petro Carafa Theatino Episcopo, qui postea fuit Summus Pontifex Paulus IV. & Cajetano Tienxæ Nobili Vicentino, ab Urbano VIII. in Beatorum album adscripto, conditus est An. 1524.

Instituta fuit hæc Congregatio à Sanctissimis Viris ad Cleri in Urbe, in Italia, aliisque Regionibus maxime depravati reformationem, inquit Nat. Alexander. Eorum institutum est, præter tria vota Religiosa, non solum nihil omnino possidere, verum etiam nec mendicando vitam sustinere, sed sponte oblati, ac in providentiæ divinæ sinu vivere. Institutum Sanctissimum approbavit Clemens VII. An. 1524.

31. Eodem Sæculo Congregatio Somaschæ Clericorum Regularium condita est ab Hieronymo Amiliano Nobili Veneto ac Senatore.

Filius hujus Congregationis fuit gerenda Orphanorum cura, ut in certis locis educarentur, & in pietate, literis, vel artium mechanicarum tyrocinio instituerentur. Eam confirmavit Paulus III. An. 1540. Pius V. concessit, ut Clerici Regulares S. *Majoli de Papia* nuncuparentur, quoniam illud primum fuit Congregationis Collegium; vulgo tamen *Somaschi* appellantur à loco Mediolanum inter & Bergamum, ubi Fundator Sanctissimus obiit An. 1527.

32. Coartanea mox adnumeratæ Congregationis est Congregatio Clericorum Regularium S. Pauli Decollati, vulgo *Barnabitarum*, ab Ecclesia S. Barnabæ eidem Mediolani primum concessa.

Instituta est hæc Congregatio A. 1526. à Viris ejusdem Civitatis nobilibus Jacobo Antonio Morigia, Bartholomæo Ferrario, ac Francisco Maria Zacharia Cremonensi, ferventissimis Seraphini Firmani Canonici Regularis concionibus ad nuntium Sæculari vitæ remittendum incitatis. Qui homines ad poenitentiam adhortati, & publica S. Pauli Apostoli Epistolæ lectione bene vivendi normam edocere satagentes, plurimis aliis in consortium suum adlectis, Congregationem sub præfato nomine condiderunt, à Clemente VII. approbatam An. 1528. aliisque Pontificibus confirmatam.

33. Hoc ipso Sæculo Congregatio Clericorum Regularium ministrantium infirmis Romæ instituta est à Camillo de Lællis Theatinæ Diocesis Presbytero.

Eam approbavit Sixtus V. An. 1585. ejusque Regulam confirmavit Gregorius XIV. An. 1591. reformavit Clemens VIII. An. 1600. Ejus Fundatorum Sanctorum albo inscripsit, ejusque officium Urbis & Orbis effecit Benedictus XIV. feliciter regnans An. 1752. assignata 23. Julii.

34. Hac tempestate præterea prodit Congregatio Clericorum Regularium minorum à Joanne Augustino Adamo Genuesi Presbytero.

A Sixto V. pariter confirmata est, Constitutione, quæ incipit: *Sacra Religionis*, data die 1. Julii 1588.

S. II.

De Ordinibus Militaribus.

35. Sæculo XII. instituti sunt Ordines Equestris, Regno Hierosolymitano per Godefridum Bullonium restituito.

Inter hos celeberrimi fuerunt Hospitalarii S. Joannis Hierosolymitani, Milites templi, Ordo S. Mariæ Teutonorum, & Ordo de Calatrava.

36. Hospitale S. Joannis initium habuit, cum adhuc sub Saracenorum dominio Civitas Sancta captiva teneretur.

Dominante Ægyptio Sultano Hierosolymis, postquam Christiani ab eodem facultatem Ecclesiæ ædificandæ prope Sepulchrum Dominicum in honorem B. Mariæ Virginis impetrassent, ac postmodum peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monasterium in honorem B. Mariæ Magdalenzæ condidissent, in quo Sanctimonialia Hospitalaria constituta sunt; demum peregrinorum ad loca Sancta confluentium crescente numero, Abbas & Monachi S. Mariæ infirmis & egenis suscipiendis Hospitale & Capellam in honorem S. Joannis Eleemosynarii condiderunt. Postquam vero Hierosolymam Dacis Godefridi, aliorumque Fidelium armis à Saracenorum tyrannide liberatam, Christiano cultui penitus restitui voluit Deus;

Gerardus quidam Vir nobilis, & vitæ sanctimoniam insignis, qui in S. Joannis Hospitali pauperibus & infirmis sub Abbatum Ecclesiæ S. Mariæ de Latina dictæ, quam mox commemoravimus, directione ministraverat, adjunctis sibi nonnullis honestis, Religiosisque Viris, habitum Regularem suscepit, ac velibus suis alba Cruce insignitis, Redemptionis nostræ signum in pectore palam præferens, Regulæ salutari, piisque institutis professione solenni se obstrinxit. Sanctum propositum æmulata est Agnes nobilis & Religiosa scæmina. Hi devote Domino servientes, & infirmis pauperibus de paupertate sua diligenter ministrantes in agro, qui vocatur Haceldama, mortuos sepeliebant. Progressu temporis Milites cum servientibus in suum Collegium admiserunt ad Terræ Sanctæ defensionem contra Saracenos, ac demum Ordo Hospitalis totus in Equestrum mutatus est. Hi-

que

que olim Rhodii, nunc Melitenfes Equites. Hæc Natalis Alexander ex Jacobo de Vitriaco Hist. Hierosolymitanæ cap. 64. qui ea desumpti ex Wilhelmo Tyrio hujus Sæculi Scriptore. Quamvis multi originem hujus Equestris Ordinis altius haud improbabilius accersant, inquit Graveson in tabula 14. Chronologica. Qui etiam Colloquio VI. in Sæculum XII. Wilhelmum Archiepiscopum Tyrium, ut parum æquum Militibus Melitenfibus cum aliis notat, quod asserat S. Gerardum Hospitale dictum dedicasse S. Joanni Eleemosynario, cum ex perpetua traditione strenuissimus Ordo S. Joannem Baptistam Patronum suum revereatur. Cardinalis de Vitriaco Hist. Hierosol. cap. 64. & alii.

36. Hospitalarius in militiæ Religiosæ Professione prævivere Templarii Equites An. 1118. instituti. Ad pedes Hierosolymitani Patriarchæ se adstrinxerunt ad viarum publicarum custodiam, & Peregrinorum defensionem contra Prædones & Sicarios.

Initium Ordini debere Viri nobiles Hugo de Paganis, & Gaufridus de S. Aldemaro cum 7. Sociis. Quibus Rex Hierosolymorum Balduinus II. partem Palatii sui juxta Templum Domini concessit ad tempus habitandum: Abbas autem & Canonici Templi Domini plateam, quam juxta Regis palatium habebant, eidem ad construendas officinas traderunt. Inde *Fratres militiæ Templi* sunt appellati. Novus Ordo in Concilio Trecenti An. 1128. celebrato confirmatus est, ipsique tradita Regula de mandato Honorii Papæ, & Domini Stephani Patriarchæ Hierosolymitani, teste Wilhelmo Tyrio autore suppari. Et vestes candidæ conscriptæ, quibus Eugenius III. postea rubeam Crucem attexti curavit. Ordo hic in sui initio parvus, & à S. Bernardo commendatus, miris Personarum, divitiarumque incrementis in Occidente brevi auctus est, à Clemente V.

Tom. II.

& Philippo Pulchro aliisque Principibus Sæculo XIV. funditus deletus.

37. Ordinis Templariorum foetus est Ordo B. Mariæ Teutonorum, Hospitalis simul & Equestris, sub eadem Regula militans, hoc tantum discrimine, quod isti Cruces nigras albis chlamydis inflexis habebant.

Ordo Teutonorum dicitur, quod à Teutonicis inchoatus, pro susceptione pauperum peregrinorum & infirmorum ex Teutonica Gente, five ex Germania fundatus fuerit, & nobiles Germani illi Xenodochio & militiæ solenni voto se obstrinxerunt. Dicitur autem B. Mariæ, quia sub Deiparæ Virginis patrocinio institutus est. Vide Jacobum de Vitriaco Hist. Hierosol. c. 66.

38. Sacram Calatravæ militiam in Hispania instituit B. Raymundus Abbas Fiterii, quod Cisterciensis Ordinis celebre Monasterium in Nayarra.

Ordini condendo Calatravæ Urbis discrimen occasionem dedit. Hanc Mauris ereptam Alphonsum VIII. Rex Hispaniæ Templariis concessit Militibus, ut arcis instar esset ad Barbarorum incurfus arceandos. Ab his metu Saracenorum, quorum propulsandis incurfus impares se exilimabant, Sancio III. Castellæ Regis Alphonso filio reddita. Quam ille Raymundus Fiterii Abbati, & Didaco Velasqui Monacho, viro bellicæ fortitudinis gloria quondam celebri, dedit. Hi ope Joannis Archiepiscopi Toletani, & Civium collecto exercitu, Saracenos repulserunt, quibus impugnantibus B. Raymundus Militarem Ordinem Cisterciensis Instituti condidit An. 1159. vel 1160. Ordinem Calatravæ laudat Rodericus Ximenes Raymundo & Didaco Velasqui suppar Author lib. 7. cap. 27.

39. Præter hos celebriores Ordines Militares Sæculo XII. exortos, Sæculo XIII. alii adhuc conditi sunt. Et imprimis Ordo S. Mariæ Gloriosæ: cujus officium erat procuratio & conciliatio pa-

Bb

cis

eis in Civitatibus Italiae, quae Gibellinorum, & Guelforum intellinis odiis ac bellis conflagrabant.

Auctor Institutus fuit Bartholomaeus Ordinis Fratrum Praedicatorum, Vir Sanctus, Patria Vincentinus. Ab Urbano IV. confirmatus est An. 1261. Tunica alba & subinaerica toga induti, Crucem purpuream in campo albo duabus supra positis stellis praeferebant. Regulam S. Augustini profitebantur. Quos etiam, quod suis quique in aedibus cum Uxoribus & Liberis vitam agere permitti sint, vulgus *Fratres gaudentes* appellavit. De his Griderbacius in historia Bononiensi.

40. Prodiit in Palaestina circa A. 1250. Equestris Ordo Penitentiae SS. Martyrum sub Regula S. Augustini.

Ejus meminere, qui de Ordinibus Militaribus scripserunt, praesertim Franciscus Menenius. Verba sunt Natalis Alexandri ex Menenio. A. B. Cleto An. Christi 87. fundatum Ordinem Sanctum praetendunt ejus Professores.

41. Ordinem Fratrum & Militum Hospitalis Leprosorum S. Lazari Hierosolymitani longe ante sua tempora constitutum, sub S. Augustini Regula confirmavit Alexander IV. An. 1255.

De eo legendi Pelejus & Menenius in libris suis de Ordinibus Equestribus, &c.

42. Ordo Montese ab urbe Regni Aragonii, in qua Sedes ejus praecipua constituta est, Ordini Calatravae aggregatus, & Cisterciensium leges sub proprio Magistro servare jussus est; Valentinumque Regnum à Maurorum incuribus tueri. Veste candida cum rubea Cruce novi Milites insigniti. Templariorum bona in Valentino tractu illis colata.

Joannis XXII. Pontif. Max. auctoritate haec militia instituta, idque Aragonii Regis precibus datum An. 1317.

43. Post biennium in Lusitania, eodem Pontifice concedente, sacra pariter

Militia instituta est, cui à Christo nomen, Mauris & Saracenis propulsandis, Cruce rubra, linea candida intersecante distincta. Cui etiam Templariorum bona ejusdem Regni attributa fuere.

Sedes principalis Castrum Marinum Sylvenis in Algarbis Diocesis, unde postea Tomarium migrarunt. De Montessa, & Christi Militia legendus Mariana lib. 15. cap. 16. Haec ex Natali Alexandro desloravimus. Quem non omnes Ordines Militares enumerasse constat ex eo, quod nostris in oris conspiciamus Ordinem Militarem Custodem S. Sepulcri Prae in Zedras, & Nissa Silesiorum Domicilia habentem, nec non Ordinem Militarem Crucigerorum cum rubea Stella per Bohemiam, Moraviam, Austriam, Hungariam, Poloniam, Silesiam diffusum; ac praeter hos quosdam adhuc referat in suo emblemate *Liber vita* intulato Eximius D. Simon Antonius Ertl posterioris Ordinis Alumnus, Prae An. 1714. edito: cujus verba de utraque sacerdotia familia huc excerpto nulla mutatione, vel additamento adhibito. De primo itaque scribit: Circa primam hujus Ordinis Fundatorem magna inter Authores est diversitas. Ut Bartholomaeus de Saligna ejusdem Ordinis Eques illum faciat ceteris antiquiorem, & Apostolicum, conatur in itinere Terrae Sanctae ex quibusdam conjecturis probare, quod originem trahat ex Institutione S. Jacobi primi Hierosolymorum Episcopi. — Sunt etiam, qui à S. Helena Constantini matre fundatos existunt Custodes S. Sepulcri. — Nonnulli etiam hujus Militiae florem S. Narcisso attribuant. — Verum, ut scribit Andreas Mendo §. 3. ex Sylvestro Marullo, Petro Pellego, & aliis Scriptoribus, probabilis videtur initium sumpsisse circa An. Christi 1110. quo tempore Balduinus primus Hierosolymorum Rex hos Equites instituit cum obligatione S. Sepulcro assistendi, elemosynas corrogandi pro redimentis ex

cop-

captivitate apud Saracenos Christianis. Haec ille. De posteriore vero seu proprio inclyto Ordine solum haec: Inter Illustriores Militarum Ordinum Cohortes, quae olim pro fide & Ecclesia non modo Religio sed & Armis sub Crucis labaris contra infidelem Orientem decertantes praecleara merere stipendia, conspicua etiamnum est inclyta Crucigerorum cum rubea Stella Familia. Cujus Illustres Milites, posteaquam compluribus annis saepius de Saracenis adempta illis Aegypto, Palaestina, Phoenicia, Hierosolymis in virtute S. Crucis triumphassent, tandem ultra vires eorum, invalescente Barbaro-

rum potentia, sua in Orientalibus terris exiti statione Anno 1217. regnante in Bohemia Przemislao Ottocaro, in Bohemiam, quasi lassati praestantiam actorum meritis, seque, suaque signa recipient, devenere. Post quae Regum, Regiarumque Bohemiae in eos munificentiam enarrat. Inclyti Ordinis Supremus ac Generalis Magister Vetero Prae in principe Hospitali ad pedem Pontis residet. In quem, dum haec scribo, electus est Reverendissimus, Perillustis, ac Amplissimus Dominus Antonius Jacobus Suchanck, quoniam honoris ac debite venerationis causa nominare constitui.

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

1. **N**omen ipsum Juris Patronatus eo sensu, quo accipitur praesenti Titulo, quod nimirum sit Jus nominandi seu praesentandi Clericum idoneum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans, & hodie passim à Canonistis & Theologis intelligitur, non reperitur apud antiquos Authores Canonum & Legum, ait eruditus Franciscus Florens apud Espenium in tractatu de antiquo Jure Patronatus monetque nomen Patroni, quod in cap. 1. & 2. h. t. apud Gregorium existat, deesse in collectione prima, & integris Canonibus, qui extant in Concilio Cabillonensi 2. sub Carolo M. & Triburienfi sub Arnulpho. Fuit autem haec dictio Patroni addita à B. Raymundo Decretalium Collectore facilioris notitiae causa: quia ejusdem aetate nomen Patroni in ea significatione, quam hodie habet, invaluerat.

2. Licet autem nomen Patroni in hodierna significatione ignotum esset, res ipsa tamen non erat incognita.

Fundatoris enim & Fundationis nomine veteres quidem utebantur, at ea

ferre iis tribuebant jura, quae hodie Patronis tribuuntur. Non quidem, quod hodierna, Patronorum Jura pristina Ecclesiae Saeculis nota, & secundum modernam disciplinam ordinata fuerint, quod non nisi sensim accidit; sed quod in antiquis Canonibus, ac monumentis occurrant multa, quae ipsum Jus Patronatus licet non nomine, re ipsa tamen in hodierna etiam acceptione notum fuisse ostendunt, ipsique initia & progressus satis probant.

3. Notant praeterea communiter Interpretres, multis Saeculis unius damtaxat generis Jus Patronatus fuisse: neque differentiam ullam inter Ecclesiasticum & Laicum in antiquis Canonibus, vel Novellis Justinianis notam esse: sed divisionem Juris Patronatus in Ecclesiasticum & Laicum, & differentias inter utrumque sensim labentibus Saeculis, non tam canone, quam consuetudine invaluisse.

Jus Patronatus Ecclesiasticum proprie dicitur, quod competit Ecclesiae, seu ratione Ecclesiae sive Clerico, sive etiam Laicae Personae v. g. Abbatissae. Jus Patronatus Laicale vero appellatur, quod ali-

Bb 2

cui